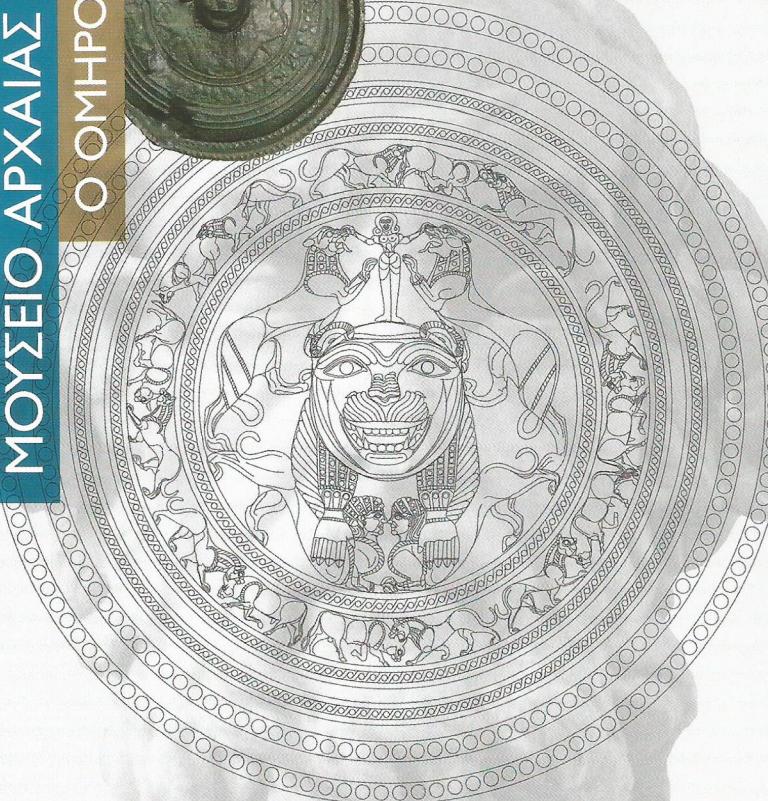

ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ΟΩΜΗΡΟΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

MaE

Η Αρχαία Ελεύθερνα

Με ένα μεγάλο πέτρινο καράβι, που έστριψε την πλώρη του βορειοδυτικά κι άραξε μέσα στο άφατο πράσινο της φύσης, μοιάζει ο λόφος της αρχαίας Ελεύθερνας, στους πρόποδες του Ψηλορείτη, της αρχαίας Ίδης, και σε υψόμετρο περίπου 380 μ. πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας. Η θέση της, στην καρδιά της Κρήτης, στη μέση περίπου απόσταση από την αρχαία Κυδωνία (Χανιά) στα δυτικά και την Κνωσό στα ανατολικά κι ακόμη από την Φαιστό και τη Γόρτυνα στα νότια, την ευνόησε πολλαπλώς. Η θέση της και η σχέση της με τη θάλασσα απετέλεσαν τις αιτίες της δομής μιας ανοικτής κοινωνίας με εξάρσεις και βαθύνσεις στο διάβα του χρόνου και της ιστορίας της, όπως φανερώνουν οι έρευνες, ανασκαφικές και άλλες, του Πανεπιστημίου Κρήτης, που ξεκίνησαν από το 1985 και συνεχίζονται και σήμερα.

Η αρχαία Ελεύθερνα αποκαλύπτει όλα τα μυστικά της περίπου από το 3000 π.Χ. έως τον 14ο αι. μ.Χ., ενώ από την ανασκαφή της νεκρόπολης στην Ορθή Πέτρα φαίνεται ότι η Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου, κυρίως από το 900 έως και τα τέλη του 6ου ή τις αρχές του 5ου αι. π.Χ., είναι η πιο σημαντική περίοδος της πόλης, που συνδέεται άμεσα με την αυγή του ελληνικού πολιτισμού και τον Όμηρο (Ιλιάδα και Οδύσσεια).

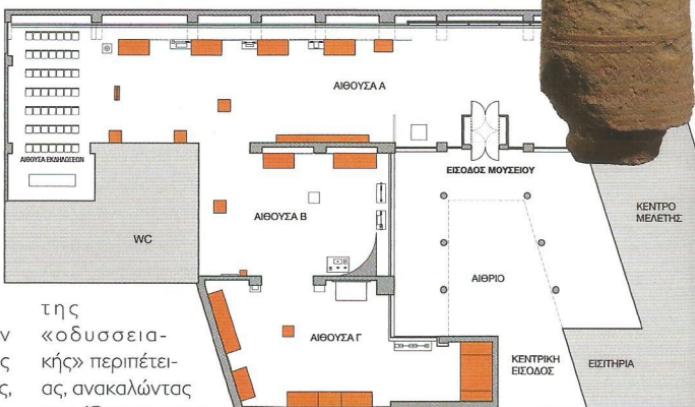
Για τους παραπάνω λόγους δημιουργήθηκε στον ευρύτερο χώρο της αρχαίας πόλης, το άλσος Ελεύθερναίων, ένα αρχαιολογικό πάρκο με μονοπάτια, σταθμούς-καθιστικά, επεξηγηματικές πινακίδες, όπου ο επισκέπτης μπορεί να απολαύσει συνδυαστικά τη φύση, τη χλωρίδα και την πανίδα, καθώς και τις αρχαιότητες, σε ένα τοπίο μαγευτικό.

Το Μουσείο

Ηεικόνα της ιστορικής διαδρομής της Ελεύθερνας ξεπηδά μέσα από τα υλικά κατάλοιπα του πολιτισμού της σε τρεις συνεχόμενες αίθουσες.

Η αίθουσα Α περιλαμβάνει τα εκθέματα εκείνα (αγγεία, αγάλματα, επιγραφές, όπλα, εργαλεία, ειδώλια, από πηλό, λίθο, μέταλλα, φαγετιανή, ελεφαντόδοντο κτλ.) που επελέγησαν για μια πρώτη παρουσίαση της διαχρονικής δημόσιας, πολιτικής, θρησκευτικής, κοινωνικής και ιδιωτικής ζωής της Ελεύθερνας.

Δεσπόζει εδώ μια μεγάλη προθήκη με αντικείμενα εισηγμένα από άλλες πόλεις της Κρήτης ή μακρινότερες περιοχές, όπως η Αττική, η Πελοπόννησος, οι Κυκλαδες, τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου, η Μ. Ασία, η Κύπρος, η Φοινίκη και γενικότερα η συροπαλαιστινιακή ακτή, η Αίγυπτος... Από αυτά δίδεται μια χαρακτηριστική εικόνα

της «οδύσσειακής» περιπέτειας, ανακαλώντας τον Όμηρο που περιγράφει όχι μόνον τις περιπτέτειες του Οδυσσέα αλλά και «τις διαφορετικές πόλεις και νοοτροπίες» («άστεα και νόον ἔγνω» Ραψωδία α, στιχ. 3).

Στην αίθουσα Β αναπτύσσεται η θρησκευτική και η λατρευτική ζωή στην Ελεύθερνα, από την Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου έως και τα βυζαντινά χρόνια. Παρουσιάζε-

ται, επίσης, το Μνημείο 4Α, η πρώο-ιερό, που εάν ερμηνευτεί ως κενοτάφιο, αποτελεί ένα από τα πρώτα μνημεία του «αγώνατου» στρατιώτη στην παγκόσμια ιστορία. Σε αυτήν εκτίθεται και ένα από τα σημαντικότερα ευρήματα της Νεκρόπολης της Ορθής Πέτρας, η «Κόρη της Ελεύθερνας», που συγγενεύει με το αριστούργηματικό δαιδαλικό άγαλμα, την

διάσημη «Κυρία της Ωσέρ», που βρίσκεται σήμερα στο Μουσείο του Λούβρου στο Παρίσι.

Η αίθουσα Γ είναι αφιερωμένη στις νεκροπόλεις της Ελεύθερνας. Παρουσιάζονται μόνον ευρήματα από τις ανασκαφές στην νεκρόπολη της Ορθής Πέτρας, καθώς σε αυτήν εικονογραφούνται περιγραφές από τον κόμπο του Ομήρου: το τελετουργικό τυπικό των ταφικών πυρών (καύσεων), όπως αυτές περιγράφονται στην Ιλιάδα και κυρίως στην ταφική πυρά του Πατρόκλου (Ραψωδία Ψ), τμή-

ματα από την ομηρική «δαίτα», κ.ά. Επίσης, σκιαγραφείται μια κοινωνία ηρώων πολεμιστών και αγέρωχων πριγκιπισών, όπως αποδεικνύουν τα ευρήματα από το κτήριο Μ, όπου εντοπίστηκαν οι σκελετοί τεσσάρων γυναικών ηλικίας από τα 13,5 έως τα 72 έτη με ξεχωριστή θέση στην πρωτο-αρχαϊκή κοινωνία της Ελεύθερνας. Ένας άλλος λαξευτός τάφος αποκάλυψε τον τόπο συγκέντρωσης των αποτεφρωμένων οστών και των όπλων, των πλούσιων κοσμημάτων και των εργαλείων των επιφανών πολεμιστών της

Ελεύθερνας. Μέσα στον τάφο των «πολεμιστών» βρέθηκε και η χάλκινη αστίδα, που εκτίθεται στην αρχή της έκθεσης του μουσείου, ως έργο εμβληματικό.

Η έκθεση κλείνει με την αναπαράσταση μιας καλά διατηρημένης πυράς που ανήκε σε νέο άνδρα-πολεμιστή, περίπου 30 ετών, ο οποίος αποτεφρώθηκε μαζί με τον/την σύντροφό του. Η πυρά αυτή, που χρονολογείται γύρω στα 720-700 π.Χ., μάς επιφύλαξε και μια μοναδική ανακάλυψη στο ΒΔ άκρο της: τον σκελετό ενός γεροδεμένου άνδρα, ηλικίας 30-40 ετών, που μάλλον πρόκειται για έναν αιχμάλωτο ο οποίος εκτελέστηκε μπροστά στην πυρά του πολεμιστή.

Η μοναδική αυτή ανακάλυψη φέρει στο νου την αντίστοιχη δραματική σκηνή της οφαγής των αιχμαλώτων Τρώων από τον Αχιλλέα, μπροστά στην πυρά του Πατρόκλου, όπως την περιγράφει ο Όμηρος στην ραψωδία Ψ της Ιλιάδας (στιχ. 22-23, 175-176, 180-183), αλλά και όλο το τελετουργικό τυπικό της (στιχ. 110-179 κ.ξ.). Για

τους παραπάνω λόγους, η έμφαση στην παρούσα έκθεση, δόθηκε εκ των πραγμάτων στον Όμηρο. Αυτή είναι η ραχοκοκκαλία, το νήμα που συνέχει τα πάντα. Η Κρήτη τώρα μπορεί να πατά σε δύο πόδια: στον μινωικό πολιτισμό και στον Όμηρο. Αυτά αποτελούν τα δυνατά της σημεία από την αρχαιότητα.

Ν.Σ.

Οπτικοακουστικά μέσα

Εκτός από το πλούσιο εποπτικό υλικό και τα κείμενα, τα εμβληματικά εκθέματα του Μουσείου πλαισιώνονται από τανίες και προβολές. Για τα εισηγμένα αντικείμενα από το Αιγαίο και τη Μεσόγειο στη μεγάλη προθήκη, που φανερώνουν την εξωστρέφεια της πόλης και τις σχέσεις της με Ανατολή και Δύση, δημιουργήθηκε εσωτερικά μια προβολή που καταδεικνύει τα ταξίδια και τους τόπους προέλευσης και ανταλλαγών σε έναν τεράστιο χάρτη. Άλλη τανία διηγείται την ιστορία της Φρονίμης, που αναφέρει ο Ηρόδοτος (Ιστοριών Δ 154-161). Στην αίθουσα Β παρουσιάζεται ως κινηματογραφική μεταφορά (fiction) η περιπέτεια του διάσημου αγάλματος της «Κυρίας της Ωσέρ» από την εύρεσή του, το ταξίδι και η απόκτησή του από το Μουσείο του Λούβρου, η ταυτοποίηση της προέλευσής του από τις έρευνες του Καθηγητή Ν. Χρ. Σταμπολίδη και, τέλος, η συνάντησή της με την «Κόρη της Ελεύθερνας» για πρώτη φορά μετά την απομάκρυνση της πρώτης από την Κρήτη, (πιθανότατα στα τέλη του 19ου αιώνα), στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης το 2004/5. Στην ίδια αίθουσα ειδική προβολή επεξηγεί το μνημείο στο οποίο ανήκε η Κόρη. Στην αίθουσα Γ το εύρημα της Ταφικής Πυράς ΛΛ και οι ομοιότητές του με την περιγραφή του Ομήρου στην Ραψωδία Ψ της Ιλιάδας, επέτρεψε το 1996 την αναπαράσταση του ταφικού τελετουργικού τυπικού σε μια ακόμη τανία. Τέλος, η τανία που συμπικνώνει το βασικό νόμα του υπότιτλου του Μουσείου, «Ο Όμηρος στην Κρήτη», είναι αυτή που προβάλλεται σε ειδικό χώρο στο βάθος της αίθουσας Α.

Μακέτα του Μουσείου Αρχαιολογικού Χώρου Ελεύθερνας

Tο έργο με τίτλο «Κτηριακό συγκρότημα του μουσείου αρχαιολογικού χώρου Ελεύθερνας- Οδοιπορικό» υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα 2007-2013» (ΕΣΠΑ) από το Πανεπιστήμιο Κρήτης και το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, οι οποίοι είναι και οι φορείς λειτουργίας του. Στη νότια πτέρυγα του κτιρίου στεγάζονται το Κέντρο Μελέτης με τα γραφεία του.

Hπροσπάθεια αυτή ενισχύθηκε και από την ιδιωτική πρωτοβουλία (Αριστίνδην μέλη της Μεσογειακής Αρχαιολογικής Εταιρείας (ΜΑΕ), Οργανισμούς, Ιδρύματα, Φορείς και φυσικά πρόσωπα).

Για πληροφορίες επικοινωνήστε:

Μουσείο Αρχαιολογικού Χώρου Ελεύθερνας
Διεύθυνση: Ελεύθερνα Μυλοποτάμου
Ρέθυμνο 74052, Κρήτη
Τηλ. και FAX: 28340-92501

Μεσογειακή Αρχαιολογική Εταιρεία (ΜΑΕ):
Διεύθυνση: Β. Χαλή 8, Ρέθυμνο 74100, Κρήτη
Χατζηχρήστου 14, Αθήνα 11742
Τηλ. 2130358884
e-mail: museum@mae.com.gr
researchcentre@mae.com.gr
<http://mae.com.gr>

ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΝΑΣ